

Mestna občina Ljubljana

ZAKLJUČNO VSEBINSKO POROČILO

ekipe za preventivno terensko delo kampanje Človek, čuvaj svoje mesto, samo eno imaš

Ljubljana, januar 2018

Kazalo

Povzetek poročila.....	3
Poročilo o delo ČlovekINJ po posamezni lokaciji.....	3
Lokacija: Celovški dvori	4
Lokacija: Savsko naselje.....	8
Lokacija: Črnuče	14
Lokacija: Kašelj.....	15
Lokacija: Posavje.....	19
Izpopolnjevanje izvajalk terenskega dela	20
Prostovoljci in terensko delo?.....	21
Zaključek.....	21
ČlovekINJE v letu 2018 predlagamo	22
Predlogi za odločevalce, financerje in druge javnosti	22

Povzetek poročila

ČlovekINJE smo tim petih mladinskih delavk različnih družboslovnih profilov. Glede na raziskavo stanja in potreb, ki smo jo izvedle v okviru kampanje "Človek, čuvaj svoje mesto, samo eno imaš" na različnih lokacijah v Ljubljani, smo v letu 2015 oblikovale pristop preventivnega terenskega dela, usmerjenega v skupnost. V letu 2017 smo v sodelovanju z Javnim zavodom Mladimi zmaji izvajale terensko delo na petih lokacijah - Celovški dvori, Črnuče, Savsko naselje, Kašelj in Posavje v sodelovanju z Uličnimi zmaji.

Pri izvajanju terenskega dela vedno izhajamo iz potreb, interesov in virov deležnikov skupnosti. Aktivnosti omogočajo aktivno participacijo vseh udeležencev, tako da ti sodelujejo v podajanju predlogov in načrtovanju, se vključujejo v izvajanje, ob koncu aktivnosti pa skupaj reflektiramo proces dela in pogledamo kaj bi lahko drugače, bolje. Naše aktivnosti so raznovrstne in zajemajo socialne, psihomotorične, vzgojno-izobraževalne in ustvarjalne aktivnosti. Pogosto pa so zaznamovane z dinamiko lokacije in tamkajšnje ciljne skupine:, tematske delavnice, akcije urejanja okolice in dogodke namenjene predvsem mladostnikom in mladim. Skupaj je bilo v aktivnosti vključenih 1426 udeležencev, od tega 1209 mladostnikov in mladih. Poleg tega smo v letu 2017 okrepile vlogo terenskih delavk kot informatork o aktivnostih in storitvah, ki se odvijajo v določenem lokalnem okolju.

Naj izpostavimo nekaj najiskrivejših utrinkov iz terenskega dela v letu 2017. Turnir nogometa v Kašlju ter turnir košarke in jungle speeda v Celovških dvorih sta bila izvedena glede na izraženo željo in angažma mladostnikov in mladih. Proces organizacije turnirjev je vključeval ciljno skupino in s tem omogočil krepitev kompetenc na področju organizacije dogodkov. Oktobrski mesečni dogodek v Celovških dvorih je povezal izvajalce različnih organizacij - dogodek smo skupaj načrtovali, pripravili materiale in aktivnosti ter ga tudi skupaj izvedli. Skupnostna usmeritev terenskega dela pri ciljni skupini spodbuja skrb za okolje in ljudi ter povezuje posameznike in organizacije v lokalnem okolju. Udejanjanje v soseski predstavlja prve izkušnje aktivnega vključevanja v družbo, ki poteka v mladim znanemu in varnemu okolju. Poleg dela s skupino in skupnostjo, terensko delo omogoča prostor za delo s posameznikom, s čemer ČlovekINJE nudimo podporo pri krepitvi samopodobe, socialnih veščin in karierni orientaciji. Mladostniki in mladi tako v okolju, ki jim je domač, dobijo strokovno podporo, hkrati pa so v rešitve lahko vključeni njihovi vrstniki in prijatelji, starši ter ostali akterji soseske.

V Zaključnem poročilu 2017 vključujemo poročila dela ČlovekINJ na lokacijah Celovški dvori, Savsko naselje, Črnuče, Kašelj in Posavje v sodelovanju z Uličnimi zmaji. Znotraj sklopa najdete splošen opis dela na terenu; podatke o uresničevanju zastavljenih enoletnih in troletnih ciljev na posameznem terenu; aktivnosti, ki smo jih izvajale v letošnjem letu; opis sodelovanja z drugimi organizacijami ter podrobnejše zapise dosežkov in iskrih utrinkov terenskega dela. V nadaljevanju poročamo o izpopolnjevanju izvajalk terenskega dela ter o vključevanju prostovoljcev v izvajanje projektnih aktivnosti. V zaključku objavljamo spoznanja letošnjega dela in ideje za implementacijo v 2018 ter oblikovane konkretne predloge za odločevalce, financerje in javnosti za višanje kvalitete terenskega dela.

Poročilo o delo ČlovekINJ po posamezni lokaciji

ČlovekINJE smo v letu 2017 izvajale preventivno terensko delo, usmerjeno v skupnost na petih različnih lokacijah v Ljubljani. Na posamezni lokaciji smo prisotne dvakrat tedensko, ponavadi 1,5 do dve uri, v primerih skupnostnih dogodkov pa je trajanje daljše. Delo najpogostje izvajamo v paru, v kolikor gre za skupnostne dogodke pa v večjem številu.

Ponedeljek	Torek	Sreda	Četrtek
Črnuče	Savsko naselje	Črnuče	Savsko naselje
Celovski dvori	Kašelj	Kašelj	Celovski dvori
		Posavje - Ulični zmaji	

Preventivno terensko delo, usmerjeno v skupnost, ki smo ga ČlovekINJE izvajale v letu 2017 se je močno razlikovalo glede na lokacijo dela. Na vsaki lokaciji dela so mladostniki in mladi, ki imajo specifične potrebe, prav tako pa je za določeno območje značilna lokalna dinamika. Poleg triletnih ciljev preventivnega terenskega dela, usmerjenega v skupnost, si za posamezno lokacijo določimo specifične enoletne cilje, ki jih z delom zasledujemo. Lokacijski specifikum so prilagojene tudi aktivnosti, saj lahko le tako odgovorimo na raznovrstne interese in potrebe ciljne skupine.

V nadaljevanju je poročilo po posamezni lokaciji dela z naslednjimi elementi:

- ciljna skupina,
- enoletni specifični cilji vezani na lokacijo in triletni splošni cilji preventivnega, terenskega dela, usmerjenega v skupnost,
- izvedene aktivnosti,
- zapleti ali nepredvidljive situacije, ki so oteževale izvajanje dela,
- dobre prakse in najpomembnejši dosežki,
- sodelovanje z drugimi organizacijami.

Lokacija: Celovski dvori

S terenskim delom smo naslavljali več različnih ciljnih skupin. Ob ponedeljkih smo vključevali otroke, mladostnike in odrasle (predvsem starše, skrbnike in stare starše otrok), ob četrtek pa mlade in mladostnike. Tekom celega leta smo v aktivnosti vključili 610 udeležencev. Način pridobivanja udeležencev z obveščanjem pred izvedbo aktivnosti in informiranjem pri vhidih v bloke (lepljenje mini plakatov in deljenje letakov v nabiralnike) je bil zelo učinkovit. Udeleženi so bili vključeni kontinuirano, kar je pomenilo, da je delo s posameznikom, njegovo socialno mrežo in starši bolj kakovostno.

V Celovških dvorih smo letos izvajali aktivnosti za kakovostno preživljanje prostega časa. Preko teh smo želeli prepoznati potrebe in nuditi podporo skupini ali posamezniku s potencialom, da v nadaljevanju postanejo aktivni akterji v skupnosti. Prepoznali smo nekaj mladih, ki imajo potencial, nismo pa še začeli izvajati aktivnosti s katerimi bi jih usmerili za delo v skupnosti. Uspešno smo informirali mlade in mladostnike o storitvah in možnostih za

mlade v Šiški, predvsem smo informirali o aktivnostih organizacij, ki sodelujejo v Partnerstvu za Celovške dvore, nekoliko manj pa o drugih (Kino Šiška, Mestna knjižnica Ljubljana).

Zaradi kasnejše vzpostavitve dela v Celovških dvorih in specifik soseske, kot tudi izvajanja aktivnosti v partnerstvu z drugimi organizacijami smo uresničevali spodaj zapisane triletno cilje preventivnega terenskega dela, usmerjenega v skupnost.

Sooblikovanje skupnostnega prostora v Celovških dvorih poteka preko prenavljanja infrastrukture, ki je, tako kot prostor, v zasebni lasti. Vzpostavljanje varnega in skupnostnega prostora pa preko soustvarjanja aktivnosti, ki jih izvajamo na terenu.

- Mladi in mladostniki se pogosteje družijo skupaj in skrbijo en za drugega. Med pripadniki različnih klik je vzpostavljena interakcija in konstruktiven dialog.
- Skupnost je ozavestila vandalizem kot kompleksen pojav, posamezniki ga naslavljajo glede na njihove zmožnosti (opozarjajo voznike motornih koles; opozarjajo otroke naj ne uničujejo inventarja), ni pa še prišlo do skupnih akcij.
- Mladostniki se aktivno vključujejo v naše aktivnosti, ki spodbujajo psihofizični razvoj, kreativnost in ter aktivnosti usmerjene k participaciji vseh. Pri tem so aktivni in se z soustvarjanjem poligonov in drugih aktivnosti kreativno udeležujejo. Po drugi strani se mladi se pogosteje vključujejo v pogovor in manj v strukturirane aktivnosti.
- Površine imajo ustrezno infrastrukturo za druženje in povezovanje deležnikov skupnosti. Glede na število prebivalcev pa primanjkuje infrastrukture za športno udeleževanje. V prostor bi bilo potrebno umestiti gole za igranje nogometa. Igrišče bi bilo potrebno sanirati, saj površina ni izravnana in je tako pogosto polna luž, v zimskem času tudi ledu, kar onemogoča igranje. Potrebno je tudi popravilo košarkarskega koša kateremu je odpihnilo tablo.
- Izvajamo aktivnosti, ki spodbujajo kakovostno preživljanje prostega časa, druženje in povezovanje deležnikov skupnosti. Poleg nas izvajajo aktivnosti na tem območju tudi organizacije, ki sodelujejo v Partnerstvu za Celovške dvore. Ugotovljamo, da je kakovost izvedbe aktivnosti najvišja, kadar aktivnosti pripravimo in izvajamo skupaj.
- Deležnike skupnosti smo ozaveščali o pomenu skupnostnih površin in o odgovornosti do teh površin. Seznanili smo jih s posledicami risanja po stenah, uničevanja fasade in drugega inventarja.
- V okviru Partnerstva za Celovške dvore (PCD) s ČS Šiška poskušamo vzpostaviti dialog, vendar so na vse naše pozive neodzivni.

Mesečni dogodki:

- turnir v Jungle speedu in košarki 3x3 - april;
- playstation FIFA turnir v ČMC Šiška - maj;
- turnir v igranju Enke - junij;
- poligon izzivov za skupine - julij;
- poligon za skiroje in rolerje - avgust;
- poligon z izzivi za skupine in peka palačnik - oktober.

Terenske aktivnosti:

- ustvarjalne aktivnosti: izdelovanje zapestnic iz gumic, ustvarjanje z watermarbeling tehniko, nakit iz perlic, risanje;
- športne aktivnosti: gomitvist, košarka, badminton, nogomet;
- družabne igre: Panic lab, Jungle speed, Dixit, človek ne jezi se, Enka, pantomima;
- igre na prostem: Koob, balinčki, keglanje, vodne igre lovljenje, skrivalnice, zemljokrast, okameneli, igre na snegu;
- drugo: aktivnosti za gradnjo skupine in komunikacijske delavnice, informiranje o delovanju drugih organizacij in možnostih vključitve v redne aktivnosti pri njih;
- pogovori o za njih pomembnih tematikah in manj strukturirane aktivnosti kot so FIFA playstation turnir v ČMC Šiška, poletne vodne igre, večer družabnih iger, aktivnosti za povezovanje skupine, igranje košarke, informiranje o možnostih za mlade v MOL ...;
- nudenje podpore pri uresničevanju idej in načrtov mladih.

V letu 2017 se je zelo pomemben premik zgodil znotraj PCD. V začetku sodelovanja smo ugotovile smo, da bi se lahko izvajalci aktivnosti še bolj tematsko uskladili. Zatem smo začeli zelo dobro sodelovati med seboj, še posebno terenski delavci (operativna ekipa), kar je posledično omogočilo dobro povezovanje in prenos praks terenskega dela med vsemi sodelujočimi organizacijami. To je izrazit napredek v primerjavi s prejšnjim letom. Menimo, da se znotraj PCDja vse bolj odpira prostor, ki omogoča dobro sodelovanje med vsemi člani.

“Zagotovo je primer dobre prakse mreženje v lokalnem okolju in sinergično delovanje organizacij Partnerstva za Celovške dvore. S partnerstvom organizacij Mladinsko informacijsko središče Slovenije, Brez limita, Javnim zavodom Mladi zmaji in Malo ulico ter Zavodom Bob dvakrat tedensko izvajamo ulično delo v Celovških dvorih. Oblikovali smo skupino terenskih delavcev, ki skupaj načrtuje in izvaja terensko delo. Pogosto se namreč zgodi, da se spontano prenese odgovornost načrtovanja in tudi pregleda nad izvajanjem na tistega, ki ima s področjem več izkušenj. V ekipi za terensko delo se trudimo, da temu ne bi bilo tako. Dvomeseden načrt aktivnost poskušamo vedno načrtovati skupaj in prav tako puščamo možnosti, da se ekipa sama odloči, s katero aktivnostjo bo prisotna na terenu. Z aktivnim vključevanjem tistih, ki imajo manj izkušenj s terenskim delom omogočamo večji prenos znanja, s čimer skrbimo za učenje med sodelavci. Ulično delo v Celovških dvorih je vedno pestro in živahno zaradi prisotnosti različnih terenskih delavcev in organizacij, kot tudi zaradi velikega števila udeležencev.” (ČlovekINJE, Drugo delno poročilo, 2017, str. 7-8)

Velik dosežek je izgrajen odnos z mladostniki in tudi otroki, ki so do nas zelo naklonjeni, iskreni, nas spoštujejo. Lep primer je, ko je ena izmed nas zgubila Fidget spinner, so ji ga naslednjič samoiniciativno prinesli nazaj. Prav tako opažamo, da upoštevajo naše mnenje in nasvete ter so nas veseli, ko nas vidijo, Prepoznajo nas in nas sami pozdravijo tudi, ko nas srečajo kje drugje, izven našega delovnega časa, kar kaže na to, da so sproščeni v komunikaciji z nami.

Eden izmed vrhuncev terenskega dela je bil mesečni dogodek v oktobru, ko smo sodelovali ČlovekINJE, Ulični zmaji in Mala ulica. Terenski delavci smo ta dogodek načrtovali skupaj, skupaj pripravili materiale ter aktivnosti tudi tako izvedli. Poleg zelo dobrega usklajevanja in delovanja terenskih delavcev na dogodku, je bil dogodek poseben tudi zaradi visoke udeležbe prebivalcev. Z dogodkom smo dosegli veliko število staršev in prebivalcev, ki nas do takrat še niso srečali, s čimer smo povečali prepoznavnost našega delovanja.

Z našim delovanjem na terenu in vključevanjem vseh mladostnikov v aktivnosti smo opazili, da smo povezali mladostnike, ki se prej niso družili med seboj, sedaj pa se. Ustvarjanje heterogene skupine se nam zdi zelo pomembno, še posebno zaradi specifik lokalnega okolja CD.

Izkazalo se je, da naše delo v CD zelo podpira predstavnik lastniških stanovalcev. Vezano na prebivalce CD smo v tem letu na terenu imele nepričakovan pogovor z dokaj nezadovoljno stanovalko CD. Pogovor je predstavljal izziv s katerim se na terenu ne srečamo pogosto. Vseeno nam je uspelo s strokovnim pristopom in konstruktivno komunikacijo priti do skupnih,

pozitivnih zaključkov s stanovalko, kar je vplivalo tudi na dobre odnose z ostalimi starši iz skupine s katero se prebivalka pogosto družijo zunaj. Kar kaže na dobro sprejetost naše prisotnosti na terenu med prebivalci je tudi opažanje, da plakatov in letakov, ki smo jih razobesili v vhode blokov, prebivalci niso potrgali ampak so tam ostali vse do dogodkov, za katere s(m)o animirali.

Kljub vzpostavitvi dobrega sodelovanja smo se na začetku soočali z mankom predhodnega spoznavanja izvajalcev. Prvič smo se srečali na terenu na izvajanju aktivnosti. Tako ni bilo časa za spoznavanje z izvajalci, spoznavanje njihovega načina dela ter usklajevanje reagiranja pri določenih tematikah in v situacijah. Predlagamo izvedbo skupnega delovno-motivacijskega vikenda za izvajalce terenskih aktivnosti PCD.

Spoznale smo, da smo na prvih akcijah imele preveč rekvizitov, ki so primerni za otroke, kar nam je oteževalo stik z mladimi. Ugotovile smo, da se mladi najraje vključujejo v pogovor ali športne aktivnosti (košarka, nogomet).

Na začetku leta smo se držali tega, da ob ponedeljkih delamo z otroki, ob četrtek pa z mladimi. Mlade je bilo v aktivnosti težje vključevati, kot otroke in mladostnike. Mlade smo vključevali preko pogovora, saj se mladi težje vključujejo v strukturirane aktivnosti.

Lokacija: Savsko naselje

Na območju Savskega naselja smo v naše aktivnosti vključili 278 udeležencev, od tega 199 iz ciljne skupine, torej mladostnikov in mladih. Preostali del predstavljajo njihovi starši, skrbniki in drugi lokalni prebivalci. Večji del udeležencev je kontinuirano vključen v naše aktivnosti že več let, kar je odraz tega, da živijo v neposredni bližini javne površine na kateri izvajamo aktivnosti in tega, da tam izvajamo terensko delo že tretje leto zapored.

V Savskem naselju smo v letu 2017 na območju Šerkovega igrišča (krajše Šerkca) gradile skupnostni zametek. V aktivnostih so sodelovali mladostniki, mladi, odrasli in starostniki, ki skupaj tvorijo interesno in starostno raznoliko skupino. Med njimi se je vzpostavila interakcija in zaupanje. Akterji lokalne skupnosti so samostojno izpeljali eno skupnostno akcijo (piknik sosedov). Z dogodki, v katerih so sodelovali tako lokalni prebivalci kot tudi organizacije, ki delujejo na širšem območju Savskega naselja, smo ustvarile most, povezavo med mikro lokalno skupnostjo na Šerkovem igrišču in širšo lokalno skupnostjo (druge nevladne organizacije, mestna knjižnica, četrtna skupnost ...). V letu 2017 je bilo Šerkovo igrišče vidno bolj obiskano in prebivalci Savskega naselja so tam preživljali več časa, kot v prejšnjih letih.

V Savskem naselju že delujemo od samega začetka našega delovanja, zato smo tam z dosedanjim delom uresničile največ zastavljenih triletnih ciljev preventivnega terenskega dela, usmerjenega v skupnost, med drugim:

- Prebivalci lokalnega okolja sooblikujejo igrišče na Šerkovi ulici. Skupaj smo spomladi in jeseni uredili gredice, stanovalci so vzdrževali gredice čez poletje, ter prenovili košarkarski koš. Samoinicativno so zamenjali obroč na košu. Prebivalci so sodelovali v fazi načrtovanja in izvedbi prenove. Prebivalci imajo vzpostavljen sistem košenja

trave. Vedno pogosteje se družijo oziroma preživljajo prosti čas na Šerkovem igrišču, letos so sami organizirali tudi piknik sosedov.

- Aktivnosti, ki jih izvajamo s terenskim delom, so usmerjene v kakovostno preživljanje prostega časa in v gradnjo skupine. S kontinuiranimi udeleženci izvajamo tudi individualne pogovore, s čimer naslavljamo njim pomembne tematike (kot so odnosi v družini, karierna orientacija, samopodoba ...).
- Lokalna skupnost je v letu 2017 prepoznala problematiko pasjih kakcev na igrišču. Mladostniki so prevzeli pobudo in z našo podporo naredili table s pozivom k skrbi za javni prostor in jih izobesili na Šerkcu. Za svojo akcijo so s strani drugih sosedov dobili pozitivno potrditev. Izdelane table so naslavljale tudi vandalizem, saj so pozivale k skrbi za infrastrukturo in urejenost igrišča.
- Lokalni prebivalci glede aktualnih problemov in potreb preko nas komunicirajo s Četrtno skupnostjo Bežigrad, kar kaže na to, da prepoznajo pomembne akterje za reševanje lokalne problematike. Mladostniki se na območju igrišča vključujejo v skupnostne sisteme, vendar še niso enakovreden deležnik skupnosti. Ob naši podpori lažje izražajo svoje potrebe, ki jih me naprej posredujemo ČS Bežigrad. Na podlagi letih so konec leta 2017 na Šerkovem igrišču postavili zunanje fitnes naprave.
- Na Osnovni šoli Savsko naselje so v letu 2017 skupnostne tematike vključili v pouk tehnike, v sklopu katerega so učenci več razredov iz recikliranih majic izdelovali in izobesili mrežo za nogometni gol in s tem obogatili svoje igrišče. Tematiko so vključili tudi v aktivnosti, ki so se izvajale v okviru dogodka Dan šole.

Terenske aktivnosti:

- sooblikovanje javne površine: informiranje, fotografiranje na terenu: "Kaj me osrečuje v Savskem naselju?", poligon z vprašanji in nalogami na temo izboljšanja infrastrukture Šerkca, NESTing metoda na Šerkcu, akcija prenosa mivke iz Šerkca v druge peskovnike v Savskem naselju, urejanje in vzdrževanje skupnostnega vrta, urejanje košarkarskega igrišča na Šerkcu (prenova košarkarskega droga in table);
- ustvarjalne aktivnosti: izdelovanje fidget spinnerjev, ustvarjalne delavnice, izdelava zunanjih iger, izdelovanje figuric iz kostanja;
- športne aktivnosti: poligon skupinskih izzivov, poligon za rolanje in kotalkanje, igra Koob, igranje košarke in odbojke;
- druge: delavnice za grajenje skupine, delavnica o komunikaciji, družabne igre, zunanje igre za otroke;
- skupnostne akcije na Šerkcu, kostanjev piknik, poletni piknik, akcija prenosa mivke, igranje družabnih iger, urejanje skupnostnega vrta.

Sodelovanje z organizacijami:

- Knjižnica reči - promocija aktivnosti ČlovekINJ na skupnostnih tablah v Savskem naselju s katerimi upravlja Knjižnica Reči;
- Knjižnica Savsko naselje - prisotnost na letnem dogodku Knjižnice Savsko naselje in gostovanje knjižnice na našem zaključnem dogodku na Šerkcu;

- Osnovna šola Savsko naselje - nadaljevanje izdelovanja mreže za gole iz majic in izvedba dogodka obešanja mreže na gol, izvajanje delavnic za štiri razrede na dnevu odprtih vrat.

Največji dosežek leta 2017 je odnos, ki smo ga zgradili z vsemi obiskovalci Šerkovega igrišča in drugimi akterji. Udeleženci nas vsakič, ko obiščemo Šerkca, z veseljem pozdravijo, pozdravijo nas tudi kadar nas srečajo izven terena. Kadar nimajo časa za sodelovanje v aktivnostih nas pridejo vseeno pozdraviti. Ko gredo na dopust, nam pošiljajo pozdrave preko Facebooka. V kriznih situaciji se zatečejo k nam in nas vprašajo za nasvet. V svojem okolju sprejemajo tudi brezdromca, ki preživlja svoje dneve na eni od klopi in ga ne podijo ali drugače nadlegujejo. Prav tako smo vzpostavile dober odnos s starši udeležencev, ki nam zaupajo in se občasno vključujejo v aktivnosti, prav tako pa poročajo, da se se njihovi otroci in mladostniki izjemno veselijo torkov in četrтков, ko smo ČlovekINJE prisotne na Šerkcu. Odnosa pa nismo vzpostavile le s prebivalci, temveč tudi z uslužbenci Mercatorja, ki nam na skupnostnih akcijah vedno brezplačno ponudijo elektriko.

Posebno pozornost namenjamo individualnemu delu s tremi rednimi udeleženci, s katerimi smo izoblikovale pozitiven transferen odnos:

- Že več let delujemo z mladostnikom, ki prihaja iz disfunkcionalne in socialno-ogrožene družine. Živi z babico, mama in oče, oba brezposelna, ga le občasno obiskujeta. Mladostnik je že razvil odklonske vedenjske vzorce, ki jih v neposrednem stiku sproti naslavljamo: na Šerkca pogosto prihaja z nožem v žepu do katerega ima nepravilen odnos, prav tako pa izpostavlja, sicer redke, materialne dobrine in njihovo ceno. Opažamo tudi njegovo socialno izključenost, saj v njegovem razredu (s katerim smo izvajale delavnice) ni vključen v vrstniško skupino, prav tako nima prijateljev izven šole. V individualnem delu tako raziskujemo njegove interese, ga informiramo in usmerjamo k načinom kvalitetnejšega preživljanja prostega časa, na voljo smo mu za zaupen pogovor. V skupinskem delu pa subtilno skrbimo za njegovo socialno vključenost.
- Redna udeleženka je tudi deklica z motnjo v duševnem razvoju, kjer je bil proces vzpostavljanja globljega odnosa dolgotrajnejši in je potekal preko postopnega vzpostavljanja zaupanja njenih družinskih članov, najprej dveh starejših sester (prav tako kontinuiranih udeleženk), nato še, na začetku skeptične, mame samohranilke. Napredovali smo do faze, da deklico ob naši prisotnosti samostojno pustijo na igrišče. Glavni cilj nam je inkluzija deklice v preostalo družbo, za katero predstavlja sprejemanja deklice medse, prav tako velik izziv. Družina se je v lokalno okolje preselila šele leto nazaj in jim naše delo predstavlja mehanizem vključevanja v lokalno skupnost.
- Tretji primer sistematičnega individualiziranega dela predstavlja deklica, ki prav tako prihaja iz socialno ogrožene družine, živi z mamo samohranilko in je druga generacija priseljencev iz Bosne. Po večkrat izraženem zanimanju za specifične poklice, smo delo z njo zasnovale v smeri poklicne in izobraževalne orientacije ter odkrivanja njej lastnih virov in potencialov.

Intenzivno sodelovanje s šolo, ki smo ga nadaljevale v letu 2017, omogoča širjenje namena našega dela na širšo populacijo. Delo na šoli nam omogoča, da se z našim delom spozna celotna populacija šoloobveznih mladostnikov, ki se tako hitreje vključijo v aktivnosti terenskega dela. S šolo smo v letu 2017 sodelovale na različne načine.

“Z OŠ Savsko naselje smo že prejšnje leto (op. a. 2016) zasnovale dobro sodelovanje, kar je zelo pomembno, saj je osnovna šola pomemben akter vsake lokalne skupnosti. Prejšnje leto je bil povod za sodelovanje Dan odprtih vrat, kjer smo bile prisotne z aktivnostmi vezanimi na odnos do okolja. Šola je podala predlog za nadaljnje sodelovanje z nami tudi tekom šolskega leta. Rezultat sodelovanja je bilo izobešanje mreže za nogometni gol, ki so jo naredili učenci. Aktivnosti so povezale učence z njihovim lokalnim okoljem, okrepile so se tudi medsebojne vezi med učenci, saj je izdelovanje mreže potekalo v manjših skupinah, kjer so učenci urili komunikacijo in socialne veščine. Učenci so bili na svoj izdelek zelo ponosni, naredili so si tudi vzdevek savski geniji. Tudi letošnji dan odprtih vrat ni minil brez nas. Tema so bile športne aktivnosti. Predstavile smo se z igro Ultimate frisbee. Poseben poudarek smo namenile pravični igri in komunikaciji pri igranju športnih iger. Pogosto se zgodi, da otroci, mladostniki in mladi niso seznanjeni z drugačnim načinom obnašanja, kot ga vidijo v medijih. Tako se velikokrat soočamo z neprimernim, včasih celo agresivnim obnašanjem udeležencev na terenu. V to poskušamo vpeljati načela nenasilne komunikacije in hkrati tudi pravila »pravične igre« ter s tem obogatiti športne aktivnosti. Zavedati se je potrebno, da je velik del športa tudi športno obnašanje in ne želimo, da bi udeleženci na to kaj zlahka pozabili.”
(ČlovekINJE, Prvo delno poročilo, 2017, str. 11)

V letu 2017 smo ustvarili skupnostno akcijo, ki je povezala lokalne prebivalce, ki se pretežno zadržujejo na Šerkcu in tiste, ki prihajajo iz širšega območja Savskega naselja. Na javni površini, kjer izvajamo aktivnosti, je bil večji kup mivke, ki je ga je v preteklih letih neformalna skupina Mladi hišni prijatelji uporabljala za izdelavo vodne drče. V zadnjih dveh letih so stanovalci izražali nezadovoljstvo, saj je mivko ob vetru raznašalo, ob njej so se razmnoževali komarji, poleg tega pa jih je motil neurejen videz. Skupaj smo oblikovali rešitev - prenos mivke na druge peskovnike v Savskem in vzpostavitev peskovnika na Šerkcu. V letu 2017 smo izvedli dve skupnostni akciji v kateri so se povezali prebivalci Šerkove ulice in prebivalci preostalih delov Savskega naselja. Skupaj smo uredili tri peskovnike v Savskem naselju in jih napolnili z mivko.

V juniju smo z NESTing metodo izvedle načrtovanje oživitve igrišča ob Šerkovi ulici. Z otroki in mladostniki smo se odločili za izdelavo sporočilnih tabel, ki lastnike psov in druge

uporabnike prostora spodbuja k skrbi za urejenost igrišča. Po prvi akciji smo se lotili naslednjega prepoznanega problema, to je bil slabo vzdrževan košarkarski koš. Skupaj z mladimi in mladostniki smo obnovili kovinsko ogrodje, ki ga je prej zbrusil lokalni prebivalec, očistili smo tablo in izdelali novo mrežico za koš. Pri obnovi koša smo opazili, da je obroč počen. ČlovekINJE nakupa novega nismo mogle kriti, zato ga je eden od stanovalcev samoiniciativno popravil in ga privil nazaj na tablo.

Delo ČlovekINJ v Savskem naselju in vzdušje, ki smo ga skupaj z lokalnimi prebivalci ustvarili v zadnjih letih, najbolje oriše spodnji zapis:

“Cilj delovanja ČlovekINJ v Savskem naselju je oživitev Šerkovega igrišča. To je javna površina skrita med bloki, ki je bila še pred petimi leti brez “duše”. Takrat so se različna društva, organizacije in skupine povezale in pričele s svojimi prizadevanji za obnovo Šerkca. ČlovekINJE smo ta proces vzele v svoje vajeti in vanj vnesle skupnostne in bottom-up elemente. Zavedamo se, da poleg infrastrukture javne površine soustvarjajo odnosi med deležniki in aktivnosti, ki se tam godijo. Letos smo na podlagi predlogov, želja in potreb lokalnih prebivalcev med drugim prenovili koš za košarko - oče enega od naših kontinuiranih udeležencev je zbrusil staro barvo, med tem ko so udeleženci zbirali novo barvo. Nestrpno so pričakali dan, ko so koš pod svojim oknom pobarvali glede na svoje želje. A staro železo na obroču je kmalu popustilo pod “zabijanjem”, zato je nek lokalni prebivalec samoiniciativno odvil obroč, ga odnesel domov, kjer ga bo popravil. Poleti pa je lokalno skupnost razveselila Četrtna skupnost, ki je na pobudo mladih postavila zunanje fitnes naprave. Vtis o tem kaj danes Šerkc ponuja ...

Če se boš v teh dneh sprehajal_a skozi Savsko naselje, se lahko pred vročino skriješ na igrišče ob Šerkovi ulici. Tam se lahko usedeš za mizo s klopmi, ki smo jo skupaj z lokalnimi prebivalci prebarvali lansko leto. Zaliješ lahko žejne gredice skupnostnega vrta, iz katerih se bohotijo buče, fižol, bazilika in še nekaj vrtnin. Opaziš lahko nova telovadna igrala, ki jih je tam postavila Četrtna skupnost Bežigrad. Prav tako lahko opaziš na sveže prepleskan košarkarski koš in se sprehodiš po zelenici, za katero skrbi Tim. S kratkim postankom lahko začutiš sosesko. Seveda pa lahko tam spoznaš tudi ljudi, lokalne prebivalce. Tiste, ki tu hodijo v službo, tiste, ki jim je mar za njihovo lokalno okolje in tiste, ki jim je mar za sočloveka. ČlovekINJE smo v vsej tej zgodbi lepilo, ki povezuje različne elemente, in kovač, ki kuje železo, dokler je vroče. Pri svojem delu smo tako priče oživitvi že malo pozabljenega, pa

vseeno neizmerno prijetnega, lokalnega okolja in skupnosti.” (ČlovekINJE, Drugo delno poročilo, 2017, str. 8-9)

Kljub uspešnemu delu, se v Savskem naselju še vedno kdaj soočamo z nepredvidljivimi situacijami in izzivi. Poleti je eno izmed terenskih akcij prekinil burni prepir med moškim in žensko, ki je vključeval grožnje in fizično nasilje. Lokalni prebivalci so se v tistem trenutku obrnili na nas, polni dvoma in strahu. Terenski delavki sta v prvi vrsti poklicali policijo, nato sta pristopili do para, ženski ponudile pomoč, kasneje pa so z lokalnimi prebivalci reflektirali situacijo. Izziv na katerega smo naleteli v letu 2017 je bilo vzdrževanje skupnostnih gredic, saj smo v začetku leta zasadili rastline, ki so bolj zahtevne za gojenje. Ker je bilo stalno zalivanje veliko breme, smo se skupaj s stanovalci odločili, da bomo naslednje leto zasadili rastline, ki so manj zahtevne za vzgojo.

Lokacija: Črnuče

V naših aktivnostih je sodelovalo 183 udeležencev, od tega 122 iz ciljne skupine. Ker so med sezono začeli z dolgo obljubljenno obnovo šolskega igrišča, smo terensko delo začele izvajati na t.i. spodnjem šolskem igrišču, ki je relativno zaprto, prav tako pa ga ne obiskuje veliko mladih. Ob tem smo spoznale, da izvajanje aktivnosti le na igrišču ne bo dovolj, zato smo animirale in informirale po celotnem območju Črnuč. Poleti je bilo na javnih površinah manjše število udeležencev, zato smo prilagodile termine izvajanja in jih osredinile v čas Črnuče

Festa. Zaradi omenjenih situacij je bilo število vključenih manjše, kot smo načrtovale v začetku leta.

V letu 2017 smo si zastavile cilj, delati s skupino mladih ali z mladimi posamezniki, ki se enkrat tedensko udeležujejo naših aktivnosti. Želele smo si oblikovati prepoznavno bazo na zgornjem šolskem igrišču, vendar nam je obnova in zaprtje to preprečila. V Črnuče smo vnašale aktivnosti za kvalitetno preživljanje prostega časa, informirale smo predvsem o dogajanju v ČMC Črnuče. V letu 2017 smo izvedle tudi aktivnost na Dnevu odprtih vrat OŠ Maksa Pečarja. Želele smo izvesti tudi delavnice za gradnjo skupnosti, vendar OŠ Maksa Pečarja ni bila zainteresirana.

Doseganje triletnih ciljev je bilo oteženo zaradi zunanjih dogodkov, ki so vplivali na nemoteno in načrtovano izvajanje terenskega dela.

Terenske aktivnosti:

- informiranje o aktivnostih naše ekipe, informiranje o aktivnosti ČMC Črnuče;
- družabne igre (Dixit, Enka, človek ne jezi se, Panic lab, Jungle speed, hands up);
- zunanje igre (Koob, balinčki);
- ustvarjalne delavnice (izdelovanje fidget spinnerjev, spoznavanje watermarbeling tehnike, pletenje zapestnic iz gumic);
- športne aktivnosti (košarka, nogomet, odbojka, frizbi, badminton, podajanje žoge).

Sodelovanje z organizacijami:

- Zgodovinski zid in sodelovanje na Črnuče Festu (več v spodnjem utrinku);
- sodelovanje na Dnevu odprtih vrat OŠ Maksa Pečarja.

“Septembra smo sodelovale na dogodku ČMC Črnuče imenovanem Črnuče Fest. Tam smo izvedle aktivnost Zgodovinski zid, s katero smo ustvarile pregled spominov na Črnuče skozi oči udeležencev. S sabo sva prinesli nekaj fotografij Črnuč in fotografij iz dogodkov. Na steno sva narisali časovnico, dolgo črto brez letnic in zraven nalepili ter napisali svoje spomine na Črnuče in kdaj so se zgodili. Tako je z vsakim novim udeležencem, ki je z nama podelil svoj spomin na Črnuče, začela nastajati časovnica - zid spominov skozi oči udeležencev, ki je na koncu segala v leto 1990. Zanimivo je bilo, da je aktivnost privabljala obiskovalce, da so se znova in znova vračali in si ogledovali kaj je novega.” (ČlovekINJE, Drugo delno poročilo, 2017, str. 7).

Pri načrtovanju terenskega dela nismo predvidele gradnje nove telovadnice in obnove igrišča. V kolikor bi bila komunikacija s šolo bolj ažurna, bi lahko lokacijo izvajanja terenskega dela prilagodile - že od samega začetka bi delo izvajale na t.i. spodnjem igrišču ali na primernejši lokaciji. Trenutno stanje javnih površin v Črnučah ne omogoča kakovostnega izvajanja terenskega dela z mladimi. Po prenovi šolskega igrišča bi bilo potrebno preveriti ali se bodo prebivalci Črnuč ponovno družili in preživljali prosti čas tam.

Lokacija: Kašelj

V aktivnostih je sodelovalo 355 udeležencev, od tega 278 iz ciljne skupine. Udeležence smo v začetku leta informirali o našem delu, o aktivnostih uličnega dela in podpornih elementih za realizacijo njihovih idej. Spomladi se je oblikovala skupina vrstnikov, ki so imeli skupno idejo organizacije nogometnega turnirja. S tem se je zgradil odnos in vzpostavilo zaupanje med terenskimi delavkami in uporabniki šolskega igrišča, kar je bila tudi osnova za nadaljnje delo v Kašlju. Uporabniki igrišča so pretežno mladostniki, stari med 12 in 14 let ter njihovi sorodniki. Zaradi uspešno izvedenega nogometnega turnirja se je tekom leta v aktivnosti vključevalo večje število kontinuiranih udeležencev.

V letu 2017 smo terensko delo izvajale s ciljem odgovoriti na pomanjkanje infrastrukture in aktivnosti, ki odgovarjajo na izražene potrebe mladih. Delo je bilo usmerjeno tako v posameznika, kot tudi v skupino. Za doseganje cilja smo izvajale tiste aktivnosti s posamezniki in skupino, ki so jih predlagali udeleženci sami. Pri delu smo uporabljale pristop mobilnega uličnega dela, kot odgovor na pomanjkanje infrastrukture.

Z delom smo zasledovale tudi postavljene triletne cilje preventivnega terenskega dela, usmerjenega v skupnost.

- V naše aktivnosti so se vključevali različni uporabniki šolskega igrišča - mladostniki in mladi, kot tudi starši. Uporabniki igrišča se med seboj zelo razlikujejo glede na verska in socialno-ekonomska ozadja, kar je bil pogosto razlog, da so se družili v manjših skupinah. Z našim delom smo vzpostavili varen prostor, kjer so se lahko med seboj spoznali, prepoznali skupne interese in reševali nesoglasja, konflikte. Tudi izven naših aktivnosti skupaj preživljajo svoj prosti čas.
- Aktivnosti, ki smo jih izvajale so krepile tudi kompetence udeležencev za njihovo aktivno vključevanje v skupnost. To so bile predvsem aktivnosti vezane na pripravo, izvedbo in evalvacijo nogometnega turnirja ter urejanja mobilnega centra.
- S prisotnostjo mobilnega centra smo na obstoječe igrišče vnesle tiste elemente, ki so primanjkovali. Prav tako so aktivnosti spodbujale interakcijo in kakovostno preživljanje prostega časa. S tem se je na šolskem igrišču vzpostavil prostor za druženje, preživljanje prostega časa in kakovostno interakcijo deležnikov skupnosti.
- Tematiko vandalizma smo naslavljale na dveh nivojih - z vodstvom šole (ravnateljem, popoldanskim varnostnikom) in z uporabniki šolskega igrišča. Vodstvo šole smo informirale o dogajanju na šolskem igrišču, o potrebah uporabnikov igrišča in o kompleksnosti vandalizma, različnih vzrokih za le-tega ter možnih rešitvah. Pri uporabnikih igrišča smo naslavljale pomen skupnih prostorov in odgovornosti posameznika, prav tako smo s tistimi, ki so kot posledico igre povzročali vandalizem, iskali možne alternative. V pogovorih zaznavamo, da uporabniki igrišča prepoznajo pozitiven pomen javnih površin. Po ocenah ravnatelja pa je manj nastale škode na šolski infrastrukturi kot posledice vandalizma.
- Pri pouku tehnike na OŠ Kašelj smo izvajale delavnice izdelovanja pohištva iz recikliranih materialov s čemer smo naslavljale skrb za skupnosti prostor. Izdelovanje je potekalo v manjših skupinah s čemer smo naslavljale tudi tematiko komunikacije, vlog v skupini in timskega dela.

Terenske aktivnosti:

- informiranje, svetovanje, poglobljen pogovor o temah, ki jih zanimajo;
- igranje družabnih iger (Koob, Panic lab, Jungle speed, Dixit, ...);
- športne aktivnosti (košarka, nogomet, frizbi, Vortex, ...);
- nudenje podpore pri načrtovanju, izvedbi in evalvaciji dogodka;
- ustvarjalne aktivnosti (ustvarjanje zunanje podobe mobilnega centra - kombija in grafitiranje s šablonami).

Sodelovanje z organizacijami:

- Osnovna šola Kašelj - izvedba delavnic izdelave pohištva iz kartona za mobilni center;

- ČMC Zalog - informiranje o programu in aktivnosti, ki se odvijajo v prostorih ČMC-ja.

Najpomembnejše uspehe in rezultate dela v letu 2017 prepoznamo v grajenju mostu med uporabniki igrišča in vodstvom šole, vzpostavitvi individualnega dela z rizičnimi mladostniki in podpori, ki smo jo nudile skupini pri načrtovanju, izvedbi in evalvaciji nogometnega turnirja. Kot pomanjkljivost pa zaznavamo primanjkljaj spretnosti in znanje terenskih delavk iz uličnega nogometa, saj je le-ta na šolskem igrišču pogosta aktivnost.

Med šolo in uporabniki igrišča, predvsem mladostniki in mladimi, so se pojavljali nesporazumi in konflikti. Zato smo v letu 2017 intenzivno delale na prenosu informacij in ustvarjanju pogojev, da bi šola odgovorila na potrebe mladostnikov in mladih. Zaradi uspešno izvedenega turnirja nogometa se je zaupanje šole povečalo. Posledično so mreže za nogomet pustili obešene celo poletje, kar je bila velika želja uporabnikov igrišča. Prav tako so dovolili izvajanje delavnic grafitiranja na šolskem igrišču. Tovrstni dogodki kažejo na pozitiven odnos, ki se gradi med šolo in skupino mladostnikov ter mladih, ki so bili smatrani kot bolj problematični.

Letošnje leto smo opazile tudi to, da so tudi mladi iz Kašlja, s katerimi pogosto delamo na terenu začeli obiskovati ČMC Zalog. To pripisujemo tudi dobri promociji in informiranju na terenu.

Terenske delavke smo z udeleženci vzpostavile zaupen odnos, ki omogoča individualno delo. Spodaj je navedenih nekaj primerov:

- Poleti smo z mladostniki in mladimi, ki so se z družino preselili v Slovenijo iz držav bivše Jugoslavije, na igrišču izvajale aktivnosti, ki so bile usmerjene v medsebojno spoznavanje in povezovanje. V individualnih pogovorih smo jih tudi informirale o vseh storitvah, ki so jim na voljo. Prav tako pa smo preko dela spodbujale učenje osnov slovenskega jezika (npr. aktivnosti za štetje, osvajanje osnovnih fraz).
- Z mladostnikom, ki je v preteklosti namensko povzročal vandalizem, smo naslavljale rizično vedenje. Z individualnim pogovorom smo raziskovale vzroke za posamično vedenje, iskale možna alternativna vedenja in rešitve. Na pobudo udeleženca smo ga informirale o posledicah prestopništva in kriminalnih dejanj. Pri udeležencu smo po pogovoru prepoznale pozitivne vzorce vedenja, vključeval se je v različne aktivnosti v katerih lahko razvija svoj potencial.
- Z različnimi udeleženci smo imele individualne pogovore o njihovih interesnih področjih. Informirale smo jih o možnostih, ki jih imajo v lokalnem okolju, kjer bi lahko uresničili svoj interes. Zaznale smo njihovo vključevanje v različne aktivnosti ČMC Zalog.

In še utrinek o nogometnem turnirju:

“Na vprašanje, ki ga terenske delavke skoraj vedno postavimo ob prvem stiku, kaj si želite v svojem lokalnem okolju, smo od skupine mladostnikov, starih 13 let dobile jasen in glasen

odgovor - nogometni turnir. Po krajšem viharjenju možganov in sanjanju kako bi turnir potekal, smo se ČlovekINJE posloville in se z njimi dogovorile, da do naslednjč še malo premislijo o ideji. Naj omenimo, da je nemalo idej, ki jih imajo mladostniki in mladi in na prvo žogo kar kipijo iz njih. Vendar se nam pogosto zgodi, da po začetnem entuziazmom in zagnanostjo, zmanjka energije, ki bi bila potrebna za realizacijo ideje. Vendar je bilo tokrat popolnoma drugače. Ob naslednjem srečanju nas je skupina čakala pri vhodu na igrišče, da nam predstavi načrt. Skupaj smo ideje zapisali, jih dodatno razdelali in določili odgovorne osebe. Pravzaprav od nas niso potrebovali veliko - list papirja in pisala s čemer so izdelali plakate, majice in pisala za tekstil s čemer so izdelali uniformo za organizacijsko ekipo in to, da smo se s šolo dogovorili za uporabo igrišča, sanitarij ter opreme za turnir.

Čez tri tedne je nastopila sobota, dan turnirja. V prijetnem vzdušju smo pripravili "štant" za prijavo in ozvočenje ter se dogovorili še zadnje malenkosti. Ob dogovorjeni uri za prijave smo bili presenečeni, sedem ekip mladostnikov med 10 in 15 let je nestrpno čakalo na začetek turnirja, zraven pa seveda tudi vsi njihovi zvesti navijači. Igralci in navijači so pričarali pravo nogometno vzdušje, s podaljški in enajstmetrovkami v finalu.

Seveda brez zapletov ni šlo, vendar smo se vsi iz njih s pomočjo refleksije dogajanja veliko naučili. Že na samem začetku je prišlo do krizne situacije, ker je ena izmed ekip izgledala starejša, a ni imela s seboj osebnih dokumentov, da bi pokazala koliko so posamezniki stari. Po posvetovanju sodnikov s kapetani smo se z glasovanjem odločili, da ekipo izločimo iz turnirja, kar je seveda pomenilo nekaj nezadovoljstva. Z izločeno ekipo smo se pogovorili o dogodku, o tem kako se počutijo in o tem kako naprej. Skupaj smo zaključili, da mora prihodnjč na plakatu pisati "s seboj prinesi osebni dokument". Ekipa je ostala na turnirju do samega konca, enega izmed članov pa smo vključili kot sodnika. Tudi v napetem finalu je prišlo do nesoglasji, ko se nekateri izmed staršev niso strinjali z odločitvami sodnikov. V organizacijski ekipi smo zaključili, da je izkušen in odločen sodnik_sodnica za turnir brez nesoglasji izrednega pomena.

Poslovili smo se po kratki evalvaciji, odločitvi, da se v jesenskem času ponovno izvede nogometni turnir in dogovorom, da bo fant iz izločene skupine prihodnjič prevzel vlogo

sodnika.” (ČlovekINJE, Prvo delno poročilo, 2017, str. 8-9)

Lokacija: Posavje

Z Uličnimi zmaji smo začele sodelovati konec aprila 2017, zato na tej lokaciji nismo imele zastavljenih konkretnih ciljev za leto 2017. Po pogovoru z Uličnimi zmaji na terenu smo ugotovile, da jim za kontinuirano izvajanje terenskega dela, kdaj primanjkuje izvajalcev. Zato smo se odločile, da v takih slučajih nadomeščamo enega ali več članov ekipe Uličnih zmajev. Predajale smo jim tudi naše izkušnje in naš način dela in jim nudile podporo pri izvajanju terenskega dela.

Pri izvajanju terena, tudi, ko smo bile v Posavju same ČlovekINJE, smo bile navdušene nad prepoznavnostjo Uličnih zmajev med mladostniki. Zdi se nam, da imajo z mladostniki vzpostavljeno zaupanje, saj so mladostniki sami pristopali do nas.

Izpopolnjevanje izvajalk terenskega dela

Preventivno terensko delo, usmerjeno v skupnost zahteva od izvajalk fleksibilnost, saj je proces dela zaznamovan s spreminjajočimi se interesi, potrebami in problemi v določenem okolju. Terenski delavci pa morajo imeti specifična znanja in razvite specifične veščine nanašajoče se na skupinsko dinamiko, razvojna obdobja, kulturo mladih, sistem izobraževanja, trg dela, izzive sodobne družbe, tvegane dejavnike, psihoaktivne substance, metode dela prilagojene različnim potrebam in stilom učenja idr. (po Lisec in Ganc, 2016). Poleg navedenih znanj in veščin pa je nujno, da ima terenski delavec razvite lastnosti, ki omogočajo sprejemanje, vzpostavljanje zaupanja in pristnega odnosa, tolerantnost, spoštovanje, iskrenost, pravičnost, odgovornost.

Zato menimo, da je izrednega pomena stalno strokovno izpopolnjevanje izvajalcev, kar smo v letu 2017 vzpostavile na dveh nivojih. V začetku leta smo se izpopolnjevale z metodo študijskih krožkov iz sledečih tem: vzpostavljanje in grajenje skupnosti (angl. community building), skupnostna preventiva, proces učenja na javnih površinah, skupnostne aktivnosti in aktivnosti za posameznike in skupine. Glede na izsledke in ugotovitve smo nadgradile tudi utemeljitev pristopa preventivnega terenskega dela, usmerjenega v skupnost (dostopen na povezavi: https://gallery.mailchimp.com/67ba677bed11ef9af6833f88f/files/71fefade-c86c-4cb5-9cdc-371b48588a5c/%C4%8DlovekINJE_utemeljitev.pdf). Poleg študijskih krožkov in utemeljevanja pristopa smo se izvajalke izobraževale tudi na naslednjih uposabljanjih, dogodkih, študijskih obiskih:

- Vse izvajalke smo se udeležile delavnice 'V rešitev usmerjenega pristopa' (inštitut Ribalon, izvajalka Adrijana Biba Rebolj);
- Vse izvajalke smo imele z Neto Zalar iz Društva Brez Limita supervizijo na temo dela z ranljivimi posamezniki;
- Vse izvajalke smo se udeležile in soorganizirale Festival uličnega dela - Streetstival;
- Vse izvajalke smo se med 9. in 11. novembrom udeležile študijskega obiska mladinskih organizacij, ki izvajajo terensko delo na Dunaju (v organizaciji Mreže Mlada ulica);
- Vse izvajalke smo obnovile tečaj prve pomoči;
- Katja Rakovec se je med 23. in 28. januarjem 2017 udeležila mednarodnega usposabljanja *The power of non-formal education* (izvajalci usposabljanja Denis Morel, Simona Molari in Jo Claeys);
- Vesna Pavlin se je med 2. in 9. aprilom 2017 udeležila treninga načrtovanja in oblikovanja skupnostnih prostorov *NESTing - Learning by building* (izvajalci Vanda Kovács, Dávid Molnár, Kitti Vajda in Bianka Hermann);
- Nežka Agnes Vodeb in Anja Manja Segulin sta se med 6. in 7. novembrom 2017 udeležili mednarodne konference na Dunaju *The role of youth work in prevention of radicalization* (v organizaciji in izvedbi RAN - The Radicalisation Awareness Network).

Ker pa se je pri terenskem delu potrebno odreči institucionalni varnosti, kar prinese nekatere nepredvidljive in stresne situacije, smo v letu 2017 mesečno izvajale tudi intervizijo. Na interviziji smo z uporabo različnih metod naslavljale za posameznico težke situacije, kot so

zagotavljanje varnosti, vloga terenskih delavcev v konfliktnih situacijah, vnos strukture/pravil v izvajanje aktivnosti in podobno.

Prostovoljci in terensko delo?

V izvajanje terenskega dela smo ČlovekINJE vključevale tudi dva prostovoljca. V delo smo ju vključevale glede na izražen interes po delu v izveninstitucionalnem okolju.

Cayhun Buzol na Zavodu Bob opravlja Evropsko prostovoljsko službo (EVS) in je izkazal velik interes za izvajanje aktivnosti na terenu. Poleg osnovnega uvajanja v mladinsko delo, ki se ga je udeležil kot udeleženec EVS smo mu izvajalke terenskega dela nudile mentorsko podporo pri izvajanju uličnega dela, pred samim delom pa smo izvedle krajše usposabljanje, kjer smo mu predstavile osnovna načela terenskega dela, kot tudi ga seznanile z dinamiko posamezne lokacije dela. Cayhun je sodeloval na lokacijah Celovski dvori in Savsko naselje. Pri izvajanju uličnega dela se je z mladimi povezal preko igranja košarke, kasneje pa smo skupaj izvajali aktivnosti, ki so naslavljale kulturno in etično dimenzijo. Menimo, da so z njegovo prisotnostjo in aktivnostmi, ki smo jih izvajali, udeleženci krepili izražanje v tujem jeziku (angleščina), kot tudi kompetence za kulturno zavest in izražanje.

V izvajanje terenskega dela pa smo v drugi polovici leta 2017 vključevale tudi prostovoljko Majo Fink, ki je absolventka psihoterapije. Maja je izrazila interes po preizkušanju svojega znanja in veščin v izveninstitucionalnem okolju. Tako smo tudi za njo izvedle krajše usposabljanje in ji nudile mentorsko podporo. Maja se je vključevala v aktivnosti, ki smo jih izvajale v Savskem naselju. Največji njen doprinos je bilo naslavljanje različnih tematik preko igre in športa, prav tako pa individualni pogovori z eno izmed udeleženk, ki ima motnje v duševnem razvoju.

Menimo, da je vključevanje prostovoljcev v izvajanje terenskega dela smiselno v kolikor izkažejo interes po izveninstitucionalnem delu. Kljub prvotnim pomislekom o vključevanju EVS prostovoljcev, menimo, da je njihovo vključevanje zelo smiselno v kolikor se naslavlja tudi tematike kulturne zavesti, izražanja, sprejemanja ...

Zaključek

S terenskim delom vzpostavljamo odnos z mladimi v njihovem življenjskem okolju - na javnih površinah kjer preživljajo svoj prosti čas. Ta prostor in čas je manj reguliran, obremenjen, nadziran kar mora terenski delavec spoštovati, hkrati pa jim mora nuditi mehanizem podpore v njihovem okolju. Menimo, da je največji doprinos terenskega dela prav v zaznavanju potreb mladih, ki v institucionalnih okoljih niso izražene, kot tudi vključevanje širše socialne mreže pri iskanju rešitev (npr. prijatelji, sorojenci, starši). S terenskim delom ustvarjamo tudi most med mladimi in tistimi strokovnjaki, ki lahko odgovorijo na potrebe posameznikov. Tako smo v letu 2017 z udeleženci vzpostavile odnos, ki temelji na zaupanju, udeleženci pa nas prepoznavajo, kot zanesljivo in relevantno odraslo osebo, ki z njimi sicer ni v družinskem ali formalnem vzgojno-izobraževalnem odnosu, pa je vendarle tam z namenom, da razmišlja in presoja, kaj bi bilo v njegovo korist. Takšno vlogo smo oblikovale preko sodelovanja z lokalnimi akterji in

organizacijami, z večino katerih smo uspele najti jezik razumevanja in posledičnega zaupanja v naše delo.

ČlovekINJE v letu 2018 predlagamo naslednje:

Za izboljšanje delovanja PCD predlagamo izvedbo delovno-motivacijskih dni za terenske delavce, kot tudi za zainteresirane člane strateške ravni. S tem želimo izboljšati usklajenost med terenskimi delavci, poglobiti odnose in omogočiti prenos in diseminacijo znanja ... Znotraj PCD bi bilo potrebno okrepiti sodelovanje med operativno in strateško ravno (predlagamo več skupnih sestankov).

Z individualnim delom na posameznih terenih (Kašelj, Celovski dvori) želimo še naprej naslavljanje rizična vedenja mladostnikov in mladih.

V Kašlju želimo okrepiti sodelovanje s ČMC Zalog, saj smo s strani udeležencev prepoznale interes za obiskovanje aktivnosti in dogodkov, ki jih izvajajo (nogometni turnir Plata, športne vadbe ipd.). Prav tako želimo v Kašlju aktivnosti prilagoditi tako, da pripomorejo k učenju slovenskega jezika in spodbujajo izražanje priseljenih otrok in mladostnikov.

Na posameznih terenih želimo ažurirati nabor aktivnosti za mlade v lokalni skupnosti in ga sproti predajati našim udeležencem.

Podobno info tablo, kot jo imamo v Savskem naselju za komunikacijo z lokalnimi prebivalci, želimo postaviti še na drugih lokacijah, saj se je izkazala za učinkovit in zabaven komunikacijski kanal, ki omogoča obojestransko pisanje sporočil.

Predlogi za odločevalce, financerje in druge javnosti:

V zadnjih letih se s prepoznavnostjo terenskega dela viša tudi potreba po izvajanju tovrstnih aktivnosti. Zaznavamo, da se vse več financerjev odloča za financiranje aktivnosti terenskega dela, k čemur je v Mestni občini Ljubljana pripomogla tudi Strategija MOL za mlade 2016 - 2025. Ker želimo tudi sami doprinesiti k razvoju polja terenskega dela se nam na tej točki zdi pravilno, da vključimo in naslovimo tudi predloge za odločevalce, financerje in javnosti, ki smo jih oblikovale na podlagi dela preteklih let.

Nujno se nam zdi, da odločevalci in financerji zagotavljajo kontinuiteto terenskega dela na eni lokaciji. Z večletnim financiranjem dela na posamezni lokaciji se terenskim delavcem omogoči, da s pristopom celostno spoznajo specifične lokalnega okolja in tako strateško sledijo lastnemu pristopu. Tudi za prebivalce in mlade, ki se aktivnosti udeležujejo je zelo pomembno, da se le-te, izvajajo kontinuirano, večletno. Le tako delo ni zaznamovano kot intervencija na javnih površinah, vendar kot podpora posameznikom, skupini ali skupnosti znotraj lokalnega okolja. Z večletnim zagotavljanjem kontinuitete terenskega dela na določeni lokaciji posledično krepimo tudi zavedanje, da je tovrstno terensko delo preventivno in ne kurativno. Z začetnim razcvetom terenskega dela, ne samo v MOL ampak na splošno v Sloveniji, opažamo, da so projekti terenskega dela prepogosto usmerjeni v reševanje že obstoječih problematik, s katerimi se sooča neko lokalno okolje, namesto, da bi delovali preventivno. Pogosto je to tudi posledica tega, da je tovrstno delo trenutno še kadrovsko podhranjeno in strokovno nerazvito.

Za izvajanje kvalitetnega terenskega dela je potrebno terenskim delavcem s financiranjem omogočiti priprave na tovrstno delo, administrativno delo ter raziskovalno delo, ki ga opravljajo. Verjamemo, da bi ravno s tem lahko zagotavljali bolj kvalitetno in strokovno terensko delo.

Kar se nam zdi nujno za prihodnost terenskega dela, je zagotavljanje sistematiziranega usposabljanja za terenske delavce. S tem bi omogočili strokovni razvoj, opredelili nove pristope in na splošno okrepili prepoznavnost terenskega dela.

Za prepoznavnost terenskega dela in terenskih delavcev v MOL predlagamo tudi uvedbo identifikacijskih kartic. Poleg prepoznavnosti bi kartice pripomogle tudi k hitrejši vzpostavitvi zaupanja med udeleženci in terenskimi delavci, zagotavljale bi varnost otrok, mladostnikov in mladih, ki se zadržujejo na javnih površinah, hkrati pa bi pripomogle k standardizaciji terenskega dela.